

El treball després de la covid-19

L'edició d'aquest número de «Qüestions de Vida Cristiana» es va plantejar i encarregar abans de la pandèmia. Atès que el tema tractat —el treball— és un dels àmbits més afectats directament per les conseqüències de la crisi sanitària i econòmica, resulta oportú completar les aportacions previstes, plantejades ja en clau de futur, amb una breu reflexió a mode d'epíleg. Es tracta d'assenyalar només algunes qüestions que marcaran el futur del treball després del viscut aquest any 2020 arreu del planeta.

En primer lloc, la crisi del coronavirus ha accelerat de manera encara més evident una tendència que ja existia i que havia anat creixent els darrers anys: el *teletreball*. Es tracta d'una realitat que creix significativament no tan sols en àmbits professionals, sinó sobretot entre els treballadors de l'anomenada «economia de plataformes», la que es desenvolupa al voltant de les plataformes digitals. Això obligarà els estats a plantejar regulacions molt més acurades i exhaustives d'aquest fenomen, per tal de conciliar molt millor la vida personal, familiar i laboral tenint en compte criteris de justícia, en un sistema capitalista que davant els buits legals tendeix a traspasar límits.

Aquest nou impuls del treball a distància ha vingut determinat sobretot pel fet que la covid-19 ha forçat empreses, organitzacions i institucions a aplicar noves polítiques de treball en un món en què, de sobte, el contacte físic i el risc de contagi han esdevingut un problema potencial imprevisible. Però el transvasament massiu al treball *online*, disponible de nit i de dia, a més d'accelerar canvis importants en la forma d'organitzar la feina i la vida de les persones, també pot comportar noves exigències i fins i tot abusos. El que ningú no posa en dubte és que la covid-19 ha significat un punt d'inflexió crucial en el relançament d'unes transformacions en l'àmbit del treball respecte a les quals molt difícilment es farà marxa enrere un cop el problema sanitari es consideri acabat.

A alguns, ha estat la primera vegada que han treballat des de casa en contextos domèstics habilitats digitalment, fora de l'espai d'ofici-

na tradicional. Per a molts altres treballadors de tot el món que fan treballs per encàrrec en l'àmbit de l'anomenada «economia *gig*» o «economia *freelance*» (treballs esporàdics, puntuals, o encàrrecs per un període de temps molt breu), el treball no és pròpiament un *lloc* físic, sinó una tasca situada en l'entorn web o una activitat que pot realitzar-se des de qualsevol localització que disposi de connexió a internet. Desenvolupar la seva vida laboral a la xarxa ja fa temps que s'ha convertit, en aquests casos, en la manera habitual de treballar. És el cas de molts *millennials* i també de membres de la nova generació *z*, que valoren positivament el model de l'economia *gig* per la flexibilitat i la llibertat que ofereix —en especial en el cas del treball digital— a l'hora d'organitzar-se el temps de la manera que els sembla més convenient. Però també pot comportar efectes negatius, com la manca de cobertura social davant de determinades situacions (com, per exemple, la malaltia). Val a dir, a més, que els professionals del món de la cultura i de les arts escèniques, que engloben una part important d'aquesta tendència, són un dels grups que han patit més acusadament les conseqüències de la crisi.

La covid-19 ha comportat també una enorme pressió per al contingent de treballadors que depenen d'encàrrecs vinculats a plataformes digitals de distribució de productes, repartiment de menjar, etc. Es tracta de col·lectius tradicionalment mal remunerats, que durant el període més cru de la pandèmia han assumit riscos afegits per a la seva seguretat i la seva salut, cosa que ha intensificat unes divisions socials i econòmiques que poden arribar a generar noves bretxes i noves tensions en molts països. Pensem, per exemple, en les protestes recents de repartidors i *riders* d'empreses com Glovo pels carrers de Madrid o de Barcelona, fins i tot en ple estat d'alarma, en què denunciaven unes condicions de treball i de remuneració paupèrrimes.

En aquest sentit, les bretxes en la cobertura de protecció social entre els treballadors de les «velles» i de les «noves» formes d'ocupació constituïran un desafiament fonamental per als mercats de treball en el context posterior a la covid-19. Els governs hauran d'adoptar polítiques laborals i socials clares davant la debilitat dels mecanismes de solidaritat i dels models de responsabilitat col·lectiva a l'hora de

gestionar els riscos que recauen més severament sobre la població més vulnerable. La immunitat contra el «virus» de la precarietat vindrà de construir uns mercats laborals sobre el principi de la dignitat humana i d'assolir l'objectiu d'un «treball digital decent» per a tothom.

Però la conseqüència sens dubte més preocupant de la pandèmia és la derivada d'un increment sobtat de l'atur a tot el món. Un increment que agreuja encara més la situació d'atur estructural que pateixen països com el nostre des de fa dècades. Ja al final de març i començament d'abril, l'Organització Internacional del Treball (oit) estimava una destrucció de 195 milions de llocs de treball a tot el món durant el segon trimestre del 2020, una xifra superior a l'increment de la desocupació global que es va experimentar a l'inici de la crisi econòmica dels anys 2008 i 2009. També s'espera que a escala mundial es puguin generar fins a 35 milions més de treballadors pobres. Tot això sense entrar a considerar el drama de milions de persones «sobreres» que han quedat literalment excloses del món del treball i que viuen en situacions de pobresa severa. Fa més d'una dècada Ulrich Beck ja advertia de l'increment dels sectors de població *superflua* —no necessària per al sistema econòmic i productiu—, formada especialment per contingents de joves sense feina en barris perifèrics de les grans metròpolis. Un altre sociòleg, Zygmunt Bauman, també alertava del creixement del que ell anomenava de manera provocativa *residus humans*, la població literalment invisible i dramàticament exclosa del mercat de treball.

Ens trobem, en definitiva, davant d'unes circumstàncies insòlites en què conflueixen almenys cinc aspectes: (1) les noves necessitats de protecció vinculades a les ocupacions tradicionals, (2) la regulació del buit existent en l'àmbit del treball online, (3) la inclusió i la protecció dels qui depenen de treballs esporàdics i inestables, (4) la reconversió de sectors afectats més directament per la crisi —en el nostre cas més proper el turisme, per exemple—, i (5) el creixement de l'atur i de la pauperització globals, que han portat de nou a posar sobre la taula el debat sobre la necessitat d'una renda bàsica universal, que proporcioni a tothom una seguretat bàsica, que és una necessitat humana i un bé públic. El govern espanyol ha aprovat un ingrés mínim vital per

a famílies en situació de vulnerabilitat que ha entrat en vigor aquest mes de juny. Tanmateix, és una mesura provisional que a la llarga haurà de ser modificada.

No estem només davant de canvis en les formes de treballar, sinó davant de la necessitat d'adaptar els mercats laborals per tal que tots els treballadors i treballadores puguin concretar el seu dret a una protecció social digna en l'era posterior a la covid-19. Cap societat —i per descomptat tampoc les democràcies occidentals— no pot permetre's d'ignorar la situació dels treballadors en condicions de més vulnerabilitat i que, tanmateix, han demostrat que són en molts casos essencials en una situació de crisi com la viscuda en el període més àlgid de la pandèmia. A banda, és clar, dels professionals de la sanitat, protagonistes principals d'aquest episodi pandèmic. Si bé ja porten anys reclamant millores salarials, s'hi afegeix ara la demanda de disposar dels equips i del material necessari per a fer front a emergències com la viscuda, sense haver de posar en risc la seva pròpia seguretat.

Miquel CALSINA
Director de «Qüestions de Vida Cristiana»